

REGELŐ.

Pesten csötörtökön october 12^{kén} 1837.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítékalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válhatnak példányt. A folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLETTÖRTÉNET.

Töredékek Byron lord életéből.

Illy czimű kéziratból: Byron lord élete és művei. — Eredeti hitelesb kutfők után dolgozta Petrichevich Horváth Lázár.

III. S z a k a s z.

Menjünk-át Byron lord literatori pályájára. — Amaz ugy szől-ván gyermek-korában közrebocsátott költemények nála sem valának egészen menttek a' képezés 's nyelvnek ama hibáitól, mellyek szükségesképp' egybe vannak a' fiataalkori próbatétekkel kötve, próbatétekkel, mellyek utánzási hajlandóságnak inkább, hogysen eredeti sajátásgnak szoktak lenni szüleményei. 'S csak olyanok is voltak azok, mint első próbája az éneklő madárkának, melly felfogja 's utánozza nemzőinek hangjait, mielőtt még idő és szokás teljességet adott volna szavának, bizakodást ő neki, önálladalmat, további segítséget feleslegessé tevőt. 'S ha bár — így mond Lake *) több, és derék bírák valának is, kik „üres óráiban“ **) az érttebb korra sokat ígérő gondolat mélységét és kitételek szerencsességét feltalálták: e' munkája még sem kerülé-ki a' „skót vizsgálók“ ***) bíráló sujtásait, kik ellent nem állhattak az alkalomnak, melly rést nyujta nekik egy czimeres költőt csipdesni, szeszélyöket fitogtatni, 's olvasóikat egy csélcsep czikkelylyel mulattatni a' nélkül, hogy a' szerző érzéseit legkevésbbé is kimélték, vagy a' munkában mutatkozó érdemességeket valamennyire is kiemelték volna.

Azonban noha a' vizsgáló az ifjú költőnek rovására nevetett, és neveltete: még is sok szép gyümölcsnek lön termője; 's habár magában igen eszmés nem is volt, másban még is szeszélyt teremteni tuda. Valóban ritkán adatott-meg még a' legigazságosb bírálatnak is olly magas hirre vergődnie, mint minőt az igaztalanság ennek szerze; és soha — mig csak Byron lángeszének rövid de

*) Byron lord biographusainak egyike.

**) „Hours of Idleness“ név alatt jöttek-ki legelső költeményei.

***) Az edinburgi vizsgálóban. — „The Edinburg Review.“

dicső versenyzése emlékezetünkben marad, el sem feledtetik ama bíráló — akárki lett legyen az — ki olly készakartalan szolgál vala annak legelső fellobbanására. — Mert imez éles bírálatnak köszöni Britannia ama szeszélytől 's valóságtól pezsgő jambokat *), melyeket bírálóinak megboszulására terepített elő a' költő ugyanazon fiatal főből, mellynek első zsengei olly kiméletlen rostákba ütközének; későbbi gyümölcsei a' bírálók igaztalanságát úgy megtudák czáfolni, 's egyszersmind értelmi súlyának érettségéről olly szembeötlő bizonyosságot tenni.

Az érzést, mellyet e' sokszor említett bírálat gerjesztett benne, csak azok foghatják-meg, kik ha hozzávetni tudnának ahhoz, mit érezne a' legtöbb író illy megtámadásra: egyszersmind Byron lordnak véralkotási és természeti szabását is teljesen értenék, melly azt vele tizszer élesebben érezteté, mint érezték volna mások. Láttuk — ugymond Moore — minő lázos rebegéssel várta még a' kisebb bírálatok ítéleteit is; a' bírálóknak legcsekélyebbikétől jött dicséret iránti élénk érzékenységből hozzávethetjük, mi kínosan kell valaneki egybe görzsednie ama leghatalmasbbjának gúnykaczajai alatt. Barátjainak egyike, ki őt a' kérdéses czik olvasása után az indulat első hevében találá, rebegve kérdezte: ha tán egy élet 's halálra idéző kihívást kapott legyen? — nem tudván egyébnek tulajdonitni Byron tekintetének kiüdéző kevélységét, — Valóban nehéz volna — mond Moore — szobrásznak vagy festőnek bár mi rettentőbb szépségű tárgyat képzelní, mint a' minőt a' fiatal költő szép tekintete e' crisisnek összesített erőpontjában ajálhatott volna. Az elevenig vala megsértve kevélysége, 's lealázva nagyravágyja. De az aláztatásnak ezen érzete csak pillanatig tartá. Szellemének elnyomás elleni visszahatása ébreszté őt éppen **) erejének teljes öntudatára fel, 's a' sértésnek fájdalmas szégyene el vala a' boszuállás kevély bizonyosságában feledve.

Miután tehát mérgét mind a' bírálókra mind olvasóikra kibocsátotta, 's a' nevetést teljesen a' maga részére húzá, lord Byron utazni ment, 's e' pör néhány évre feledve lön.

*) „English Bards and Scotch Reviewers“ — az az: angol költők és skót vizsgálók czim alatt jelent-meg a' sértett költőnek bökdelő felelete, — az edinburgi bírálatok megczáfolása.

**) „Az emberi természetnek igen észrevehető tulajdonsága az, hogy minden oppositionnak, melly nem bátorítalanit és ijeszt-el teljesen minket, éppen ellenkező következése, 's minket több mint közönséges nagyság és nemes lelkűségre buzdít. Mert midőn erőnket az oppositio legyőzésére összeszedjük, a' lelket erősítjük akkor, 's olly egy felemelkedést adunk neki, melylyel ő különben soha sem ismerkedett volna meg.“ — Hume. „Értekezés az emberi természetről.“

1809-ben, július hónapjában indult-el Byron még collegiumi barátjával Hobhouse Jánossal, Flamouthból Lisabon felé, 's onnan, spanyol ország délszaki tartományán át a' középtengerre. — Sevillából Cadixba ment, hol elég alkalma volt az andalusiai szépségeknek spanyol szokásairól Sevillában nyert véleményeiben megerősödni. — Maltából Janinára érkezvén, Ali basát, a' sergeivel Ibrahim basát Illyriumban Berátnál ostromlót, honn nem találta: de a' vezér meghallván, hogy egy angol uraság van birodalmában, rendeléseket tön Janinában, mi szerint az minden nemű szükségésekkel ingyen elláttassék. Onnan Tepalinba ment, hol a' palotábaszállittaték, 's következő napon Ali basának bemutattaték, ki őt — mint mondá — füleinek kicsinységéről, kondor hajáról 's fehér kezeiről főrangúnak lenni ismerte, 's neki édességek és gyümölcsökkel 's egyéb kényelmi tárgyakkal kedveskedett. Prevesából egy a' basa által ajánlott török hadi hajón Petras felé evező, a' török tisztek és hajósok tudatlansága miatt, egy csaknem középszerű szélvészben szinte odaveszett, 's a' suli partokra vetetett; Janinára visszatértével Hussein begnek és Mahmut basának, Ali basa két fiának mutatattott-be. Következőleg Smyrnát is megszemlélé, honnan Salsette nevű hajón Konstatinápolba indult.

Pünkösöd hava harmadikán 1810-ben, míg az említett hajó a' Dardanelláknál veszteglene, lord Byron Ekenhead hadnagytól követve, a' Hellespontot europai partjától az ázsiai réveig keresztül úszta. E' távulság noha csak két angol mértföldnyi, de a' Dardanelláknál olly sebes a' viznek esete, hogy a' kijelelt parti ponthoz akár úszva, akár pedig evezve eljutni teljes lehetlen. Byron a' sestoszi vártól elindulva Abydos-nak tartott, 's az átelleni parton általa kitűzött pontnál három egész mértfölddel alább szállhata csak partra. Csónak ugyan kísérte őt útjában, 's tehát veszélytől nem tarthatott, akkor sem, ha őt ne tán ereje el is hagyja: azonban (noha csak futólag érinti a' költő, verseinek egyikében, hogy a' hideg kirázta ez útjában) igen jól tudatik, miképen kiszállásakor úgy oda volt, hogy igen szívesen fogadá-el egy török halásznak ajánlatát, 's ekkor annak gunyhójában több napig nyugodott. Részére valóban e' nedves tréfa rosszul ütött vala ki, 's csak a' becsületes halász emberszeretetének, 's a' halászné gondos ápolgatásainak köszönhette az uj Leander, hogy őt napi terhes betegsége után tökéletesen helyreállva hagyhatá-el jótevőit. Csónakra ülte előtt egy nagy kenyeret, egy sajtot, borral tele palaczkot, 's néhány paraát *) aján-

*) Török pénz-nem.

dékozott neki a Török, 's Allahja áldását ohajtva, szerencsés hazaérkezést kívána nem is sejdített vendégének. A' lord ez úttal csak szóval köszöné-meg török gazdája jóságát: de Abydosra érkezvén Stefano nevű emberét küldé hozzá legjobb féle hálók válogatott nemeivel, egy madarász-csővel, egy pár pisztollyal 's tizenkét rőf selyem szövettel nője számára. A' szegény Török elbámulva kiálta-fel: „minő nagylelkű visszafizetés egy emberiség parancsolta tettért!” — Feltevén magában ő lordsága nagylelkűségét in propria persona megköszönni, és szándékát nője is helybehagyván, csónakra ült. De szép feltétét kívíni nem engedé a' sötét végezet. — Révjének fele útján egy rögtön támadt vihar felfordítá sajkáját, 's a' jó lelkű szegény török halászt elnyelé a' habos sir. Lord Byron nagyon megilletődött e' bús történet hallásán, és szívének vele született természeti jósága 50 dollarral *) 's azon izenettel vigasztalá-meg, a' szegény özvegyet, hogy örökre barátja maradand. Másodszori stambuli utazásában — 1817-ben — újra azon helyen kötven-ki, az árva fiút és özvegyet szépen megajándékozta megint; az utóbbi jól emlékezett ugyan a' körülményekre, de jótevőjére rá nem ismert, annyira megváltoztatták őt az öltözet és külső tekintete.

(Folytatása következik)

ELBESZÉLÉS.

Tévesztett szerelem.

(Vége.)

„Minő meglepés! milly gyönyörű regényes lak! — kiálta-föl Móricz, megpillantván a' vadászlakot

„Látja kegyed, míg az ember tövében nincs, észre sem veszi. Most hát tessék elejébe jártni; én addig ajtót nyitok...” — 'S a' vadász előre sietett, vendégét készen fogadó.

Móricz, hugát nem akarván fölverni még folyvást tartó szunyadozásából, a' házacska elejébe állítván kocsiját, maga a' szives gazdával betekintett.

„Tessék e' szobát egész kényelemmel használni, fekhelyekről majd még rendelkezem; addig is, engedelmevel, kedves úr! egy kis éhcsillapítórul gondoskodom: ma nyulat lőttem, estelit készítek belőle; a' forráshoz vizért szaladok...” szaporázá a' vadász, és korszót ragadva elrobogott.

Emmi a' neszre fölébredett, 's — „bátyám! hol vagyunk? ki az en ember? én nem tudom, olly furcsán beszélt! és az ember... én nem tudom... bátyám...” ijesztő lihegések közt a' hintóból Móricz karjai közé omol.

*) Egy dollar egy ezüst tallér.

„Az Istenért! Emmi, édesem! nem, nem! neked nincs bajod! — csak a' szirtgöröngyös út rázott-meg fölöttébb, ugy-e lankadt vagy? — jer a' szobába... Dőlj ezen ágyra addig is, míg jó gazdánk fekhelyeinkről rendelkezik. Lát'd, mi jó helyen vagyunk!”

Emmi, ágyba fektetve, csendes helyzetben megvonul; Móricz mellette hizeleg.

„Milly szép ágybelije van az erdei lakosnak! — 's még képeken is gyönyörködik! Itt e' koszorúzott! — nézd Emmi, itt fölötted egy nőalak! — minő hasonlatosság? — Emmi nézd!”

Emmi a' képre tekint, függő helyéből leragadja, sikoltva fölugrik, 's az épen belépő vadásznak keblére rohan.... „Endre! Emmi!” hallatszik az összeforrt ajkak közül.

Én itt Homert fordító Stollbergként, a' tollat elvetem, vele mondván: *Leser! lerne griechisch, und verbrenne meine Übersetzung!* Igen, ha írnam a' jelenetet, volna-e iratom egyébb mint fordítás? 's ez, volna bár a' természeti adathoz leghivebb, olly messze alátörpülne az origináltól, mint Baranyánk Harsány-hegye Tibet-Himalaya-jától!

Ki ne gondolná, hogy ez öszszetalálkozás a' mennybe ragadt szerelmeseket üdvéztse? —

Endre, a' véletlen fölriasztott szenvedélyektől elfogultan, még egyszer 's hevesebben szorítja kebléhez Emmit, az érzetek tengerében szédelgőt, — midőn, mintegy eszmélve, bőszülten, őt ki fejti karjai közül, 's a' bátyjához hanyatlótól hátrálva rikoltoz: „Hah! fiú és anya! — Sors! te kísértesz engemet! de megmutatom, be nem fejezed irtózatot játékoskodat!” kirohan 's eltűn a' sűrűségbe. „El! innen is el! — liheg a' szabadban — vele többé találkoznom nem szabad!”

Eget nyitó 's pokolra taszító, üdvet és kárhozatot összezavaró indulatok árában hanyatlott Emmi bátyjának karjai közé: helyzete olly vala, mellyben egy ép 's erős férfi is alágörnyed; — az úgy is beteg testű 's lelkű Emmi összeomlott.

Móriczot, a' különben ébereszmeletűt is megzavará e' jelenet, 's zavarodása a' kétségbeesésig hágott, midőn Emmi a' halál jelenségeit szemlélte, 's mindenektől elhagyatva e' renetegben semmi segedelemre sem számolhatott.

Azonban egy erdőkerülő épen a' vadászak közelében ballagván, a' hallott zaj által figyelmeztetve, betoppan. „Ember! ha ember vagy, segíts! szaladj a' legközelebb helységbe orvosért! jutalmad nagy lesz!” rimánkodék Móricz, 's az ember elsietett.

„Vadász uram! vadász uram!“ kiáltoz emberünk, a' bujdokló Endrét pillantva-meg. „Házában haldokló! siessen! én orvost hozok!“

Mintegy mennykőtől sujtottan Endre lehullott lábairól; — de csak hamar összeszedvén erejét, mintegy kétségbeesve dühöngő orosz-lán a' lak felé iramlik, berohan, 's a' beteg' ágyánál leroskadva csak ezt lihegheti: „Egek! hiszen csak ember vagyok!“

Főlemelé még egyszer Emmi töredező szemeit, 's az előtte fejére kulcsolt kezekkel térdelő Endrére egy hosszan rányiló, szánó tekintetet vete, — mintha mondaná: szánlak, mert nem ismertél engemet; nem voltál férfi, hanem rabja magadnak! — Most az utó-só fohász fojtódék keblébe, — mintha mondaná: Isten veled! — 's örökre elaludt: az ég üdvezlé pálmát nyert angyalát.

Miket érzett Endre most, miket még akkor, midőn mindenről fölvilágosították: le nem irhatók.

Maradványai Emminek, Endre esdeklésire, itt takarítottak el.

Szomorún tért haza Móricz, keblébe rejtván a' titkot, melyre Endrének esküvék.

Pár éve, hogy a' Bakonyban a' **ti ispánnál befordulék, 's föl-kértére vadászni kirándulánk. A' *** ki vadászlatot, közelébe jut-ván, megtekintők. A' lak mögött egy kertecskét, a' kert közepén egy virágos sirdombot, 's a' sirdombnál keresztbe kulcsolt kezekkel, lesütött fővel a' vadászt térdepelni láttuk.

MATICS IMRE.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Mesterséges nap. Az „Echo du monde savant“ szerint, egy természettudósnak végre sikerült, a' fényt üvegbe zárni. Azon tapasztalása után, hogy a' villanyozott üresség fényes marad, üveg gömböt készítettett 30 láb hosszúságú nyakkal, 's megtölté kénesevel, melyet midőn kiüresítés végett felfordított, a' higany nyakába szállott, egész 28 hüvelkre leeresz-kedve. Most a' kénese alatt a' csövet légmentesen (hermetice) beönté, és egy tökéletes ürességű gömböt alkotott; az már magában értetődik, hogy a' villa-nyos pontokat, melyekbe, egy a' szoba szegletében álló érczíngeri (galva-nicus) telepről higany szivárog, a' gömbnek egy tengelyére alkalmazá. E' gömb jelenleg a' szoba mennyezetéről függ-le, 's egy kis mesterséges nap-nak helyét pótolja, melynek fénye természetesen nem olly vakító, mint a' csil-lagzatok királyáé.

Uj száraz-föld. Egy nagyszerű, uj földtömeg tűnik-fel a' déli ten-geren, az az, egy hatodik föld rész alakul, a' tengerből folytonosan feltü-nő szigetek által, melyeket a' mindig nevekedve feltünő klaris-szirtek ösz-szekötnek. Délen az uj vallisi birtokok ez által nagy fontosságúak leendnek.

Hirtelen halál hideg által. — A' „Journal de Commerce“ pa-risi lapokból ezeket olvassuk. — Különös halál neméről beszélnek, mely a' testre hirtelen ható hidegnek következése lett volna. Miss Preegle, fiatal an-gol dáma, minapában izzadtan szobájába lépve, néhány sor üveggyöngyöt füg-

geszte nyakába. Az izzadt tagokat érintett hideg testek olly hatással munkáltak, hogy a' metsző torokfájdalmat kapott hölgy élesen felkiáltott Kevés percz mulva, mielőtt orvosi segély érkezne, elhunyt a' boldogtalan nő.

KÜLÖNFÉLE.

Babona szomorú következménye. Az indiai agg dadákban gyakran valami bűvösség, jósló érzet rejtezik, mint hajdan a' romai Sybillákban és Shakspeare boszorkányaiban. Ezt következő eset bizonyítja meg, melyet az „Oriental annual-ban“ bizonyos szemtanú beszél-el. Puttygurban, a' Ganges mellett egy hindu szolga siettében olly erővel ütközött a' bazáron egy vén nőbe, hogy azt majd leüté lábáról. Alig állt a' megrettent agg nő ismét egyenesen lábán, már recsegő torkából szídalom-zápor ömlött az öklelő idegennek fejére, min az inas felboszankodván, ollyan hatalmasan dőfe a' kereplő nyelvű banyát oldalba, hogy az homlokkal egy ház kölepcsőjére esván, eszmélet nélkül emeltetett-fel. Azonnal tettének megbánása szállá-meg az ifjú keblét, és szorongó kebellet várá a' beteg mellett a' dolog kimenetelét. Az öreg kis idő mulva felocsódik ájulásából; de midőn fájdalomnak szerzőjét mellette látja, a' halantékjából ömledő vért markával felfogván a' rémült ifjúra feresenti iszonyú átkozódások közt. Ez elrémülve, meredten, köszoborként állott. — „Tünjön-el árnyékod“ — kiált az öreg düh-fojtotta hangon — mielőtt megszűnnék nyomdokaidat követni. Ha nyugodni dűlsz, az álom kerülje pilláidat; ha éhez, undorodj az ételtől. Alligator-kigyók lakozzanak testedbül, és csontaid ne máglyán porhadjanak szét. Távozz nyomorult! — egy megsértett nőnek átka kísérjen minden útadon! Iszony szállá-meg az ifjat, midőn e' borzasztó átkot hallá; haza ment, 's ez órától azon meggyőződésben élt, hogy az átok megfogá. Ételtől italtul undorodek, az álom kerülé, 's kevés hét mulva egy napon kinyilatkoztatá, hogy hanyatló életének órái számlálvák, 's mielőtt a' nap kétszer megfutná pályáját, halál martalékja leend. Űgy is lett. A' történet után 28-ik napra halva találák ágyán.

Én is részes kívánnék lenni A „Gazette des Tribunaux“ Boulogne-sur-mer-ből junius 18-áról következőt közöl: egyik legvagyonosabb pénzváltónk tegnap előtt ezen levelet kapta: — „Ofrethun, a' marquisei ke-
rületben junius 13-án 1837. — Tisztelt ur! Engedjen-meg azon vakmerőségemért, melyre levellem írásával vetemedem. Csupán egy engem szerfelett érdeklő 's környékünkben szárnyaló hír megbizonyodása miatt történik. Azt hallám t. i. hogy önöknél egy Angol törvényfára ítéltetett, de az is megengedették neki, hogy 20 személy közt nagy pénz-mennyiséget ki-oszthasson azon föltétellel, hogy sors ozzanak; és e' husz közül egyik, az t. i. ki a' szerencsétlen czédulát huzandja, helyette fel fog akasztatni. E' szerint tudósítom önt, ha a' hír való, 's a' folyamodók száma még nem teljes, hogy én is részes kívánnék lenni. Kérem tehát önt, ne sajnáljon egy pár sor válaszával megtisztelni, mivel hallom, hogy ezen ügyben ön bizatott-meg. Válaszát elvárva maradok szívességebe ajánlott alázatos szolgálja. Dawson Lewis kőmíves legény Offrethunban.“ — Itt valóban nem tudni, a' nyomorúság vagy a' tudatlanság indító okának tulajdonítsuk-e' boldogtalan ötletet.

Holt szerető. Kenningtonban (angol földön) mult hetekben tettek örizet alá bizonyos Cobbet Erzsebet nevű, különös képzelődésben élő, özvegyet. E' jó asszony, noha vele lakó négy gyermeke van, azt állítja, hogy

soha férje nem volt. E' szerint férj-pótlásul szenvedélyesen szeretett Virgil'romai költőbe, 's noha szót sem ért latinul, ennek Aeneisét minden nap reggeltől estig feszített figyelemmel olvasta.

EMLEKMONDÁS.

Fő boldogság.

Egy igaz 's kegyes szív, ez az ember java,
Ezt mondja a' lélek, 's az okosság szava.
Ezt érzeni, hogy van, 's tudni, hogy bírsz vele,
Több mint egy világnak a' haszonvétele.
Sőt akármedly öröm, ha e' nincs mellette,
Minden édességét óra helyeztette.

SZABÓ LÁSZLÓ.

Nemzeti élet 's emlékezet. — Egész nemzet élete olyan, mint egyes emberé. Ezt és azt az életen keresztül ömlő emlékezet teszi egészszé, folyvást tartóvá, napról napra gazdagabbá. Töröld-ki a' lélekből annak ragyogó színeit, és íme! az élet halva van. — Minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja, saját nemzeti életét gyilkolja-meg; 's akármi más kezdődjék ezen túl, az a' régi többé nem leszen.

SZEMERE 1835. Auróra.

Az igazi szeretet, évek vagy pillanat munkája legyen bár, egy és örök: 's ha szűnik, nem volt soha szeretet.

JÓZSIKA MIKLÓS után S. Karolina.

Csererejtvény.

3. 2. 6. 7. Javakból ha illyet adnak,
Leánykérők azon kapnak;
4. 2. 7. Ember, állat ezt teheti,
5. 3. Varga el nem kerülheti.
2. 1. Kétszer hat hónapban ujul;
Boldog! kinek javára nyul
1. 2. 3. Kiben ez már megszűnt járni,
1. 5. 7. Abbul csak illyent várhatni.
1. 2. 4. Ha eddig ért már életünk
Sőt jót 's roszt látott szemünk.
6. 7. 2. 4. Szakácsok engem kedvelnek,
Holtan kovácsok keresnek.
2. 6. 7. Nekem 's minden embernek van,
Általa lesz halhatatlan.
2. 4. Csak reám illik e' szózat,
2. 3. Nélkülem élted nem tarthat,
Sőt bányászok is ismernek
Midőn nagy bajjal keresnek.
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Koszorús írónk munkája,
Kit szeret 's tisztel hazája.

S. Karolina.

Előbbi rejtvény: alma.

Figyelmeztetés. — E' lapoknak jelenleg folyó évnegyedi számaiból még lehet rendelni példányokat.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.